

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТЕРАПІЇ І ПРОФІЛАКТИКИ КОРІВ ХВОРИХ НА МАСТИТ

Підготувала студентка 2 курсу магістратури
Вет.забезпечення скотарства, вівчарства і козівництва
Петькун Анна

-
- 1. загальні принципи і методи лікування жуйних на різні форми маститу
  - 2. основні правила і принципи профілактики на мастит
  - 3. генетична стійкість самок на мастит

- ▣ *Мастит (Mastitis)* – запалення молочної залози, що розвивається внаслідок дії механічних, термічних, хімічних та біологічних факторів і характеризується патологічними змінами у тканинах і секреті молочної залози.
- ▣ *Мастит* – це захворювання не лише молочної залози, а усього організму тварини, тому лікування має бути комплексним, спрямованим на ліквідацію запального процесу у молочній залозі та відновлення нормального фізіологічного стану всього організму.

□ **Діагностика субклінічного маститу**

Субклінічний (прихований) мастит становить 75–90% хворих корів.

Для **швидких тест-проб** використовують діагностичні препарати типу біломастин, димастин, мастоприм тощо. Їх основу становить експресне визначення збільшення кількості соматичних клітин у молоці, що трапляється у разі запальних процесів у вим'ї корів. Під час проведення аналізу 1 мл досліджуваного молока вносять у поглиблення молочно-контрольної пластинки (МКП-1, МКП-2) і додають 1 мл робочого розчину діагностикуму (попередньо розведеного водою у співвідношенні 1:3),

- Якщо рідка суміш залишається однорідною – реакція негативна (-), у разі появи у суміші поодиноких слизових пластівців – реакція сумнівна ($\pm$), якщо утвориться слизова маса або желеподібний згусток – реакція позитивна (+). Досліджують перші або останні порції молока з кожної чверті вим'я. Корів, що дали сумнівну реакцію, досліджують повторно за 2–3 дні і за результатами аналізу визначають діагноз

-
- ▣ **Підрахунок соматичних клітин під мікроскопом.** Це точний, але трудомісткий метод, його проводять зазвичай у лабораторних умовах. Метод полягає у розподілі молока тонким шаром на предметному склі, підсушуванні, фарбуванні й підрахунку клітин на певній площі. Якщо відібрані проби молока не дослідили протягом 6 годин, їх консервують борною кислотою (не більше за 0,6 г на 100 мл проби). Термін зберігання консервованої проби – не більш ніж 24 години за температури від 2 до 6 °С

Електронні автоматичні пристрої, що є на сучасних доїльних майданчиках, використовують під час доїння корів для підрахунку соматичних клітин у молоці з кожної чверті вим'я.

Таблиця 1. Вміст соматичних клітин у молоці здорових лактуючих корів залежно від сезону року

Кількість соматичних клітин, тис. в 1 мл	Кількість корів (%)				
	Зима	Весна	Літо	Осінь	Питома кількість тварин стада, %
До 100	2,9	4	14,3	8,1	7,33
100-150	10,8	20,6	39,5	29,7	25,15
150-200	28,1	31,7	41,2	37,1	34,53
200-250	30,9	24,6	30,4	10,1	24
250-300	15,8	14,3	0,8	8,1	9,75
300-350	7,2	2,4	0,8	4,7	3,78

Таблиця 2. **Вміст соматичних клітин у молоці корів залежно від стану організму**

Найменування	Вміст соматичних клітин в 1 мл
1. Здорові корови:	
• молозивний період (5 днів)	6,54–1,0 млн
• 2–8-й місяць лактації	150–300 тис.
• сухостійний період	1,5–2,5 млн
2. Подразнення вим'я	0,5–1,0 млн
3. Мастит субклінічний	1,0–2,5 млн
4. Мастит клінічний	5,0–40,0 млн
5. Затримка посліду	1,1–1,8 млн
6. Ендометрит	1,5–2,0 млн

Таблиця 3. **Взаємозв'язок між вмістом соматичних клітин у молоці та кількістю хворих на мастит корів у стаді**

Кількість соматичних клітин у збірному молоці, тис./мл	Корів, хворих на мастит, %
До 500	5
500–600	10
600–650	13
650–750	17
750–850	22
850–1000	25
понад 1000	понад 28

СХЕМА проведення діагностичних досліджень корів на мастит

Діагностика клінічного маститу

Огляд вим'я у всіх корів перед кожним доїнням (для виявлення збільшення об'єму, ущільнень, підвищення місцевої температури, болючості, почервоніння шкіри).

Здоювання перших цівок молока (секрету) з кожної чверті вим'я у кухоль чи на пластинку (аби виявити, чи є в ньому, залежно від форми маститу, пластівці казеїну, гній, плівки фібрину, домішки крові, зміна кольору та консистенції).

Діагностика субклінічного маститу

Дослідження проб молока із всіх чвертей вим'я корів дійного стада швидким маститним тестом з використанням біломастину чи інших діагностикумів не рідше ніж один раз на місяць.

У разі обладнання ферми автоматикою – під час кожного доїння.

□ **Діагностика маститу під час запуску та сухостою у корів і нетелей**

Дослідження у всіх корів клінічного стану вим'я та його секрету за 10–15 днів до запуску і за 10–15 днів до отелення.

У нетелей контроль клінічного стану вим'я на 8–9-му місяці тільності і дослідження секрету з вим'я швидким маститним тестом за 7–10 днів після отелення.

□

Бактеріологічні дослідження

Дослідження проб молока (секрету) и визначення чутливості виділених збудників маститу до лікарських препаратів:

у дійному стаді – від корів, що реагують на мастит, не рідше ніж один раз на півроку (від 8–10 голів);

- у хворих на мастит корів, що не піддаються лікуванню, – кожного разу за 10 днів після лікування.

- Вибір методу лікування корів, хворих на мастит, залежить від виду маститу, його перебігу та загального стану організму тварини. З цією метою використовують засоби фізичної, патогенетичної, етіотропної та при важкому перебігу хвороби симптоматичної терапії.

- До фізичних методів лікування корів при маститі належать:
- використання холоду (обливання холодною водою, аплікації холодної глини, холодні компреси),
- тепла (теплі укутування, втирання камфорного спирту або олії, мазей і лініментів з подразнюючою дією, парафіноterapia, озокеритотерапія),
- квантова терапія (ультрафіолетове, теплове, лазерне опромінення, іонофорез, лікування ультразвуком, електромагнітним полем /УВЧ/)
- масаж вим'я.
- Патогенетична терапія ґрунтується на використанні лікарських засобів, що впливають на регуляторно-трофічну функції нервової системи, зумовлюючи сприятливі зміни в перебігу патологічних, насамперед запальних процесів. Вона включає новокаїнову, тканинну терапію, деякі види фізіотерапії та ін.

- При лікуванні корів, хворих на мастит, досить часто застосовують такі методи новокаїнової терапії:
  - коротка новокаїнова блокада нервів вим'я за Д.Д. Логвиновим;
  - блокада зовнішнього соромітного нерва за Б.А. Башкіровим;
  - провідникова анестезія молочної залози за І.І. Магдою;
  - надплевральна новокаїнова блокада черевних нервів і пограничних симпатичних стовбурів за В.В. Мосіним;
  - внутрішньоаортальне введення новокаїну за Д.Д. Логвиновим і Н.Д. Вольвачем;
  - внутрішньоцистернальне введення 0,5 %-го р-ну новокаїну за Т.К. Трифоною.
- *Деякі автори радять не переоцінювати терапевтичні можливості новокаїнових блокад. На їх думку, вони доповнюють, але не замінюють етіотропну терапію, основою якої є дія безпосередньо на причину виникнення захворювання.*

□ *Етіотропна терапія* базується на застосуванні антимікробних засобів – антибіотиків, сульфаніламідів і інших хіміотерапевтичних препаратів окремо або в різних поєднаннях, а також препаратів на основі ферментів мікробних клітин, пробіотиків, фітонцидів і ін.

- Сучасні протимаститні засоби випускаються фармацевтичними фірмами у вигляді одноразових тубошприців, що значно полегшує їх введення.
- Діючими речовинами у них частіше є: ампіцилін, амоксицилін, клоксацилін, окситетрациклін, прокаїнпеніцилін, бензилпеніцилін, неоміцин, тетрациклін, бацитрацин, пеніцилін, новобіоцин, дигідрострептоміцин, стрептоміцин, хлоргексидину біглюконат, декаметоксин та ін.
- Нерідко для підвищення ефективності до складу препарату додають етоній, диметилсульфоксид, дексаметазон, преднізолон.

- Протимаститні препарати можуть містити один лікарський засіб або їх комбінації. Вони нерідко мають різні торгові назви, але є аналогами за своїм складом.
- Нині на ринку України представлені такі препарати, як: *Бровамаст-1Д, Бровамаст-2Д, Бровамаст-С, Декамаст (Бровафарма); Декамаст, Демаст, Мастисан-А, Мастисан-А-форте, Мастисан-Б, Мاستицид, Мاستифлок (Харківська державна біофабрика); біомаст (Біофарм); Кобактан LC, Нафпензал MC, Мاستіжет FORT, Нафпензал DC, Мастіет форте, CEFA SAFE (Intervet); Сінулокс LC, Амніклокс LC, Орбенін EDC (Pfizer); Ланколак, Ланкодрай (Elanko animal); Клоксерат Plus LC, Клоксерат Plus DC (Fort dodge animal); Мастилекс (Invesa); Мастипен L, Мастипен Z, Мاستицеф (Biowet Drwalew); Лінкомицин F (LEK); Кодилак, Кодимицин (Kodifar HB);*

Переважає більшість цих препаратів містить у своєму складі антибіотики, а при застосуванні антибіотиків є низка застережень:

- неаргументоване застосування антибіотиків сприяє виникненню антибіотикостійких видів мікроорганізмів;
- антибіотики сприяють розвитку алергічних реакцій;
- антибіотики проявляють токсичну дію (нефротоксична, гепатотоксична, тератогенна) на організм тварин і людей;
- неконтрольоване застосування антибіотиків провокує стан дисбактеріозу різного ступеня тяжкості;
- - молоко, що містить антибіотики, непридатне для приготування високоякісних молочних продуктів;
- - необхідно певний час для виведення антибіотиків з організму, протягом якого молоко є непридатним для вживання.

- Останніми роками в етіології маститів спостерігається збільшення ролі антибіотикостійких форм мікробів. Більшою мірою це стосується стафілококів. Умовою успішної антибіотикотерапії є попереднє визначення чутливості мікроорганізмів до антибіотиків з метою вибору найбільш ефективного препарату.
- Впровадження у практику нових хіміотерапевтичних препаратів, розробка раціональних схем терапії вирішує проблему резистентності мікроорганізмів до лікарських засобів. Нові хіміотерапевтичні препарати створюються на основі нових оригінальних засобів, до яких у збудників не вироблена резистентність, а також впровадження раціональних комбінацій хіміотерапевтичних препаратів.

- Деякі автори вказують на можливість використання для лікування і профілактики маститу у корів бактеріофагів або полібактеріофагів, стафілококових вакцин, виготовлених з місцевих видів мікроорганізмів. Але велике розмаїття мікроорганізмів не сприяє широкому впровадженню цих методів у практику.
- Також намітилась тенденція до впровадження в практику препаратів на основі прополісу.
- Можна зробити припущення, що майбутнє у лікуванні корів, хворих на мастит, належить саме антимікробним препаратам широкого спектру дії, котрі не матимуть у своєму складі антибіотиків.

- Для корекції імунодефіциту організму широко використовують імуномодулятори, гормони, нейропептиди та інші засоби.
- Найбільшого застосування у ветеринарній клінічній практиці набули неспецифічні засоби імуностимуляції.
- Відповідно до рекомендацій ВООЗ імуномодулятори не повинні викликати побічних явищ, мати мінімальну активність, не мати канцерогенної дії, не викликати сенсibilізації, швидко руйнуватися і виводитися з організму.
- До імуномодуляторів належать також препарати, що стимулюють обмін речовин, тонізуючі засоби (адаптогени, антидепресанти, аналептики), біостимулятори, субстрати метаболізму – фумарова, бурштинова, яблучна, лимонна кислоти та їх похідні, вітаміни тощо.

- Але, як показує досвід, проблема оздоровлення молочних стад від маститу не вирішується лише лікувальними заходами, вони повинні підкріплюватися комплексом організаційно-господарських, зоотехнічних, ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на підвищення неспецифічної резистентності організму, своєчасне усунення причин та факторів, що сприяють виникненню нових випадків хвороби.

Серед профілактичних заходів на особливу увагу заслуговують:

- формування стада з корів, що відповідають вимогам машинного доїння і стійких до маститу;
- створення для корів умов для біологічно повноцінного існування, які передбачають збалансовану годівлю, оптимальний мікроклімат приміщень, належні ветеринарно-зоотехнічні і санітарно-гігієнічні умови утримання та експлуатації тварин, мінімалізацію стрес-факторів;
- своєчасне проведення профілактичних заходів з урахуванням фізіологічного стану корів (сухостійний, післяродовий і лактаційний періоди, запуск);
- запуск корів рекомендується проводити відповідно до рівня молочної продуктивності, не пізніше як за 45–60 днів до отелення;

- виконання правил машинного доїння корів;
- переддоїльна обробка вим'я чистою, теплою ($30\pm 5^{\circ}\text{C}$) водою з розпилювача протягом 10–15 с, витирання насухо індивідуальною серветкою протягом 6–8 с. і заключний масаж вим'я – 20–25 с.;
- здоювання перших порцій молока з кожної частки у спеціальний кухоль з чорним ситечком або на молочно-контрольну пластинку для виявлення маститу (наявність пластівців, згустків, гною);
- забезпечення чіткої роботи доїльних установок у процесі доїння корів згідно з їх технічними характеристиками;
- дезінфекція дійок вим'я після зняття доїльних стаканів, лише затвердженими і дозволеними до використання антисептичними розчинами, а за наявності тріщин, подряпин і ран їх лікують;
- санітарна обробка доїльного устаткування і молочного посуду по закінченню доїння.

ГЕНЕТИЧНА СТІЙКІСТЬ САМОК НА МАСТИТ

- Аналіз вікової динаміки показав, що найбільш стійкими до маститу корови першого отелення – 17,2%, хворих, а сприятливі – 7 отелення і старше – 54,5%.
- Дослідження частоти захворюваності маститом корів різних генотипів показав, що найбільш сприятливі тварини чорно-рябої породи і її помісі з голандською і голштинською породами

- У різних поєднаннях отримується більша чи менша продуктивність, той чи інший вміст жиру та білка в молоці, схильність до захворювань на мастит. При цьому навіть у разі схрещування одних і тих самих батьків отримують різні поєднання.
- Що до практичного застосування, то достатньо взяти зразок крові або волосся з цибулинами з кінчика хвоста у двомісячного теляти, і вже за кілька днів ви знатимете, чого очікувати від нього у майбутньому. Це і рівень молочної продуктивності, і вміст жиру та білка в молоці, схильність до маститів, легкість отелення, і багато іншого. І вже на підставі цих результатів можна прийняти рішення щодо подальшого використання певної тварини, що може значно зменшити витрати коштів на утримання небажаної худоби.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!
ГАРНОГО ДНЯ! ☺

